

NORGES SOPP-
OG NYTTEVEKSTFORBUND

STRATEGI 2023-2027

Innledning

Norges sopp- og nyttevekstforbund (NSNF) er en landsomfattende sammenslutning av selvstendige, lokale sopp- og nyttevekstforeninger. Virksomheten drives i samsvar med vedtak på årsmøtet og de til enhver tid gjeldende vedtekter. Bak strategiplanene ligger også en forståelse av grunnlaget for vår virksomhet i et samfunn i kontinuerlig endring.

Denne strategien angir hva NSNF vil prioritere i perioden 2023-2027. Strategien er overordnet og skal følges opp av årlige handlingsplaner som vedtas av årsmøtet. Flere aktiviteter er startet i forrige strategiplanperiode og vil sluttføres i den nye. I tillegg har vi faste oppgaver som utgivelse av medlemsbladet, soppsakkyndig- og nyttevekstkyndigprøvene, administrative oppgaver, etc. Dette er oppgaver som binder ressurser i administrasjonen, og det får betydning for omfanget av nye prosjekter det er realistisk å igangsette i perioden.

Oppbygging av strategiplanen

Strategien er inndelt i følgende hovedmål i samsvar med NSNFs formål under §2.1 i forbundets vedtekter:

1. virke for økt kunnskap om og økt bruk av sopp og nyttevekster blant medlemmene og i samfunnet, herunder sopp og nytteveksters kulinariske, ernæringsmessige og kunst- og håndverksmessige verdier og bruksområder, samt etnobotanikk og etnomykologi.
2. tilrettelegge for at bærekraftig innsamling av sopp og nyttevekster kan være en kilde til inkluderende og helsebyggende friluftaktiviteter.
3. delta i arbeidet med å bevare arts mangfoldet i naturen og i å opplyse om artenes samspill med andre organismer, samt deres nyttige og skadelige virkninger.
4. virke for både allmenn og vitenskapelig interesse innen fagområdene sopp og nyttevekster.
5. opptre på vegne av medlemsforeningene overfor sentrale myndigheter, landsomfattende organisasjoner/organer og lignende.

Hvert hovedmål blir omtalt sammen med tilhørende delmål. Til sist er organisatoriske forhold omtalt. Vi har også inkludert et kort vedlegg om større samfunnsforhold som påvirker vår virksomhet.

Foto: Hilde Grotte

1. Økt kunnskap om og økt bruk av sopp og nyttevekster i samfunnet

NSNF ser på høsting og bruk av sopp og nyttevekster som en verdifull tradisjon i Norge, som vi skal videreføre og videreutvikle. Sanking av spiselige ville vekster og sopp til eget forbruk gir en viktig forståelse av verdien av sesongbasert mat og utfordringene med å få mat på bordet, i en verden der mat fra alle verdensdeler kan kjøpes i nærbutikken hele året. Framveksten av profesjonelle sankere og generell økt interesse blant folk flest aktualiserer behovet for veiledning om og normer for bærekraftig sanking.

Flere friluftsforsamlinger har opplegg for å få barn ut i naturen, gjerne sammen med familien. Det er viktig å lære barn og unge naturansvar, men det handler også om rekruttering. Vi er allerede i gang med familieprosjektet Ut på tur med Plukk! Studér! Spis!, der forankringen i lokalforeningene må styrkes. Det er også et mål å få til et tilbud rettet mot skolene ved å lansere «Sankeskolen». Her kan vi tilby aktivitetsdager til skolene, som går ut på å sanke ville planter og sopp og å lage mat av fangsten ute i naturen.

Friluftsliv og inkludering er en stor nasjonal satsing. Her har NSNF allerede tilbud som kan videreutvikles for å bli mer relevante og attraktive for målgruppene.

Det er over en million pensjonister i Norge. Dette er også en viktig målgruppe for NSNF, både som deltakere og som bidragsytere, hjelpere.

Foto: Line Klausen

Delmål 1: NSNF fortsetter arbeidet med å videreutvikle og fremme interessen for sopp og nyttevekster ved å arrangere møter, turer, utstillinger, soppkontroller og kurs for å spre kunnskap om sopp og nyttevekster og hva man kan høste og bruke av det naturen frambringer.

Delmål 2: NSNF skal posisjonere seg som det normdannende miljøet for prinsipper for bærekraftig sanking, med veiledere og annet informasjons- og kursmateriell. Som en del av dette arbeidet innledes det et samarbeid med profesjonelle sankere.

Delmål 3: Det skal arrangeres årlige regionale og nasjonale faglige treff, samlinger og workshops for medlemmene. Administrasjonen skal bistå foreningene med planlegging og gjennomføring når initiativet er lokalt eller regionalt.

Delmål 4: NSNF skal veilede lokalforeningene slik at de kan komme i gang med aktiviteter tilknyttet Plukk! Studér! Spis!-prosjektet. Dette inkluderer informasjon om og kursing i enkle teknikker for å lage mat utendørs på åpen flamme.

Delmål 5: Det skal utvikles og etableres et nytt tilbud for internopplæring med arbeidstittelen «Turlederkurs». Tilbudet skal dekke våre behov for å øke profesjonaliteten hos turlederne, inkludert kunnskap om matlaging utendørs. Enkle opplegg rundt «Mat på tur» er et godt tilbud til store deler av medlemsmassen. Behovet for å knytte en formell prøve til turleropplæringen skal vurderes.

Delmål 6: NSNF utvikler turtilbud slik at de også blir attraktive for flerkulturelle, og stimulere til inkludering og mangfold i organisasjonen. Dette inkluderer også å ha aktiviteter tilrettelagt for eldre og bevegelseshemmede.

Delmål 7: Det er et mål at medlemsforeningene aktivt gjennomfører og melder opp kurs på Studieforbundet natur og miljø. Det gir NSNF synlighet og god dokumentasjon på kursnivå og nyttig statistikk generelt.

Delmål 8: Det etableres en database med oversikt over forelesere og kursholdere innen sopp- og nytteveksttemaer på alle nivåer. Forbundet skal bistå med formidling av kursledere og annen faglig støtte til foreninger som ønsker det.

Delmål 9: NSNF etablerer «Sankeskolen» som et pilotprosjekt. I første rekke tenkes dette rettet mot lærerutdanninger og kurs for videreutdanning av lærere i biologiske fag. Det er også et mål at prosjektet bygges opp slik at det gir lokalforeningene som ønsker det et tilbud overfor skolene.

Delmål 10: Arbeidet med å legge alle kurs inn i den digitale kursportalen fortsetter. I løpet av perioden skal kursportalen ha et velfungerende tilbud i kurs om sopp og nyttevekster på flere nivåer.

Kurs og opplæring om sopp

NSNF har et godt utviklet kurstilbud om sopp med studieplaner godkjent av Studieforbundet natur og miljø. I perioden skal kursene gjennomgås, oppdateres og tilpasses NSNFs nye kursportal. Slik vil kursene bli mer tilgjengelige for kursholdere og brukere.

Den store interessen for sopp tilsier at kursvirksomheten kan økes. Forbundet må utvikle og tilby flere typer kurs enn de som i dag er godkjent av Studieforbundet, gjerne med økende innhold og vanskelighetsgrad.

Delmål 1: Medlemsforeningene bør ha som mål å arrangere grunnkurs i sopp hvert år, og videregående kurs minst annet hvert år.

Delmål 2: Forbundet skal legge til rette for at det arrangeres soppsakkyndigkurs, etterutdanningskurs og mikroskoperingskurs i alle regioner årlig, og i tillegg bistå enkeltforeninger som selv vil arrangere slike kurs.

Delmål 3: Antall aktive soppkontrollører skal økes ved å utdanne soppsakkyndige i alle foreninger og stimulere inaktive soppsakkyndige til å (re)sertifisere seg som soppkontrollører. Det er også et mål å vedlikeholde og høyne kompetansen hos de eksisterende soppsakkyndige gjennom ulike aktiviteter. NSNF skal også tydeliggjøre forventninger til rollen til som soppsakkyndig og soppkontrollørrollen.

Delmål 4: I samarbeid mellom medlemsforeningene og deres soppsakkyndigansvarlige skal det gjennomføres ulike tiltak for å sikre en solid kompetanse for de som skal ta prøve for soppsakkyndige, og sikre at kandidatene er tilstrekkelig sosialisert inn i rollen som soppsakkyndig/soppkontrollør.

Foto: Ingvill Aarseth

Kurs og opplæring innen nyttevekster

Flere av hovedmålene fra den store nyttevekstsatsingen 2020-2022 er realisert, blant annet kurs- og eksamensordning for nyttevekstkyndige, utarbeidelse av kompendium og uteksaminering av nyttevekstkyndige. Arbeidet fortsetter med å videreutvikle satsingen, heri å utdanne flere tur- og kursledere i tilstrekkelig omfang til å møte etterspørselen.

Delmål 1: Medlemsforeningene oppfordres til å holde grunnkurs om nyttevekster hvert år. Det er også et mål at foreningene skal etablere regionalt og lokalt samarbeid om å arrangere utdanning av nyttevekstkyndige hvert år.

Delmål 2: Det skal utdannes minst 200 nyttevekstkyndige i perioden.

Delmål 3: NSNF skal utvikle materiell og metodikk som skal gjøre det enkelt for tur- og kursledere å inkludere matlaging av nyttevekster i oppleggene.

Delmål 4: Det skal etableres en referansegruppe på nyttevekstområdet som kan bistå NSNF med kunnskap om nyttevekstenes spiselighet, giftighet, næringsverdi, etnobotaniske tradisjoner og direkte bruk.

2. Innsamling av sopp og nyttevekster som kilde til rekreasjon og friluftaktiviteter.

Natur og naturopplevelser har stor positiv effekt på menneskers psykiske og fysiske helse. Våre tilbud har en bred tilnærming til befolkningen, og slik kan NSNF være med å bidra til å løse samfunnsutfordringer innen helse, integrering, økende sosiale ulikheter, barn og unges oppvekstvilkår m.m.

Innsamling av sopp og nyttevekster må skje på en trygg og bærekraftig måte. Forbundet har en stor oppgave i å lære befolkningen om hvor og hvordan sopp og nyttevekster kan plukkes på en bærekraftig måte, hvilke arter som trygt kan spises og hvilke som er giftige.

Delmål 1: Soppkontroll er vårt viktigste virkemiddel for å øke deltakelsen i denne høstingsaktiviteten. Det skal finnes et tilbud om fysiske soppkontroller i alle fylker og i alle store byer/befolkningssentra. Antall offentlig annonserte soppkontroller skal økes i perioden.

Delmål 2: Den digitale soppkontrollen skal videreutvikles og perfektioneres for kontrollører og brukere. Digital soppkontroll er viktig fordi den opphever de geografiske og tidsmessige begrensingene til de fysiske soppkontrollene. Vi skal også vurdere mulig samspill mellom vår digitale soppkontroll og andre digitale verktøy som bruker bildegjenkjenningsteknologi, f.eks. Artsorakel.

Delmål 3: Det skal gis tilbud om nyttevekstturer og -vandringer i alle fylker og i alle store byer/befolkningssentra. Dette tilbudet skal få en tydeligere dreining mot hvordan nyttevekstene har vært brukt (etnobotanikk) og hvordan de kan brukes (matlaging og oppskrifter).

Foto: Ingvill Aarseth

3. Bevaring av artsmangfoldet i naturen

NSNF er opptatt av at naturen blir forvaltet slik at biomangfoldet i økosystemene bevares. Vi har også et særlig ansvar for å bygge opp kunnskap om nyttevekster og sopp som i Norge vokser mot artens nordgrense eller sørgrense.

NSNF har mange medlemmer med bred kompetanse i soppkunnskap og botanikk. Dette bør benyttes til å styrke medlemsforeningenes og medlemmenes medvirkning i miljøspørsmål lokalt, regionalt og nasjonalt, for eksempel til å påvirke planprosesser, arealbruk, vern av natur eller andre miljøspørsmål.

Som Norges biologiske forening for mykologi har vi et særlig ansvar for å få fram kunnskap om soppenes rolle i økosystemene. Medlemmenes kartleggingsvirksomhet har stor betydning ved at artsfunnene kommer inn i sentrale databaser som Artskart (Artsdatabanken) og Naturbase (Miljødirektoratet). Kjukelaget arbeider spesielt for å kartlegge forekomster av de forskjellige poresoppene. NSNF følger opp dette arbeidet og har kartlegging som et satsingsområde under overskriften Feltmykologi.

Delmål 1: NSNF skal arbeide for å bevare artsmangfoldet, blant annet ved vern, et miljøvennlig skogbruk, ivaretagelse av kulturlandskapet og stansing av import og spredning av skadelige fremmede arter. Sabima er vår viktigste samarbeidspartner i dette arbeidet.

Delmål 2: NSNF videreutvikler feltmykologisatsingen med et strukturert opplæringsopplegg på flere faglige nivåer, med vekt på feltarbeid, artskunnskap og mikroskopering for bedre å legge til rette for at medlemmene kan bidra med kartlegging lokalt og nasjonalt. NSNF skal arbeide for å styrke samarbeidet med andre kartleggingsinstitusjoner og andre mykologiske miljøer.

Delmål 3: Forbundet skal drive med intern kunnskapsoppbygging i relevante miljøspørsmål, blant annet gjennom medlemsbladet, våre hjemmesider, foredrag på høst- og vintersopptreffene, nytteveksttreffene og i sosiale medier.

Delmål 4: NSNF skal utvikle veiledere for bærekraftig sanking av nyttevekster. Informasjonen må være godt faglig forankret og være tilpasset forskjeller i planteforekomstene i vårt langstrakte land.

Delmål 5: NSNF har en samarbeidsavtale med Sabima og de andre naturfaglige organisasjonene om koordinering av kartleggingsvirksomheten. NSNF skal legge til rette for at våre medlemmer skal være hovedaktørene for kartlegging av sopp innenfor dette nettverket.

Delmål 6: NSNF skal legge til rette for at medlemmenes frivillige engasjement og faglige innsikt blir benyttet til å styrke medvirkning i miljøspørsmål lokalt, regionalt og nasjonalt.

4. Virke for allmenn og vitenskapelig interesse innen fagområdene sopp og nyttevekster.

NSNF har som oppgave å spre og formidle kunnskap om sopp og nyttevekster. Forbundet er og skal være den ledende kunnskapsformidleren i Norge på disse områdene.

Det finnes mye informasjon på nettet om sopp og nyttevekster. Kvaliteten er variabel og det kan være vanskelig å finne de gode kildene. NSNF har et ansvar for å løfte fram artikler, nyheter, foredrag og filmer med høy kvalitet innenfor våre fagfelt.

Det generelle publikum treffer vi gjennom medlemsbladet Sopp og nyttevekster, nettsiden soppognyttevekster.no, Facebook, Instagram, digital soppkontroll og ikke minst foreningenes kurs, turer, utstillinger og soppkontroller.

Den vitenskapelige interessen ivaretas først og fremst gjennom utgivelsen av det vitenskapelige tidsskriftet *Agarica*, feltmykologisatsingen, gjennom virksomheten til Fagmykologisk råd og foredrag på nasjonale arrangement som Høstsopptreffet, Vintersopptreffet og Nytteveksttreffet.

Det er et stort tilbud av faglitteratur innen både sopp og nyttevekster på det norske markedet. Men mye er generelt og rettet mot det allmenne publikum. Mye har også en vinkling mot mat. NSNF ønsker derfor å utgi nisje- og spesiallitteratur både i form av nye bøker og utgåtte titler.

Delmål 1: NSNF skal være ledende på å levere informasjon av høy kvalitet om sopp og nyttevekster basert på oppdatert kunnskap og ut fra god kvalitetssikring.

Delmål 2: *Agarica* skal fortsette som NSNFs fagfelleverderte vitenskapelige tidsskrift. Den komplette serien av utgivelser skal gjøres tilgjengelig på artikkelnivå i open access-basen Fritt, som drives av Universitetet i Oslo.

Delmål 3: NSNF skal utrede muligheten for og potensialet ved å etablere en kommersiell nettbutikk for faglitteratur og andre produkter som er relevante for sopp- og nyttevekstmiljøet og som kan være en stabil inntektskilde for forbundet.

Delmål 4: NSNF skal drive aktivt mediearbeid og være synlige på sosiale medier som for eksempel Facebook og Instagram og ta eierskap til relevante søkeord.

Delmål 5: NSNF skal nedsette en arbeidsgruppe for å utrede en mulig nettportal dedikert relevant informasjon for våre aktiviteter og vårt kunnskapsbehov.

Delmål 6: Gjennom nyttevekstsatsingen har fagfeltet etnobotanikk blitt en tydelig faglig forankring for nyttevekstarbeidet vårt. Det er et mål å innarbeide og etablere dette begrepet i hele organisasjonen.

5. Opptre på vegne av medlemsforeningene

Forbundet er medlem av interesseorganisasjonene Norsk Friluftsliv og Frivillighet Norge, og miljøorganisasjonen Sabima. Den politiske virksomheten som NSNF deltar i, skjer i hovedsak gjennom disse tre organisasjonene.

Forbundet er også en del av voksenopplæringstilbudet i Norge som medlem av Studieforbundet natur og miljø. Slik blir våre aktiviteter synlige i statistikken for voksenopplæringen.

Forbundet har søsterforeninger i de andre nordiske landene. Vi er også assosiert medlem av foreningen for middelhavsmykologi CEMM som omfatter Frankrike, Portugal, Spania og Italia. Kontakten med disse foreningene har i hovedsak vært basert på privat initiativ og av personlig karakter. NSNF vil etablere et mer direkte og formalisert samarbeid. Andre organisasjoner og miljøer kan også være av interesse for samarbeid. I første omgang er det snakk om informasjonsutveksling, eventuelt invitasjon og utveksling til arrangementer, men det kan også være aktuelt å lage samarbeidsarrangementer.

Delmål 1: NSNF skal arbeide for større synlighet og oppmerksomhet i offentligheten og det politiske systemet på vegne av seg selv, medlemsforeningene og medlemmene.

Delmål 2: NSNF etablerer mer samarbeid mellom forbundet og tilsvarende organisasjoner i de andre nordiske landene og andre land av interesse.

Delmål 3: Det er stor interesse for reiser med mykologisk og/eller etnobotaniske formål. Det er et mål at forbundet stimulerer til og arrangerer flere slike reiser i inn- og utland, gjerne i samarbeid med andre organisasjoner.

Foto: Ingvill Aarseth

Sterk og attraktiv organisasjon med mange og aktive medlemmer

NSNF er en friluftsfaglig organisasjon med medlemsforeninger over hele landet. Forbundet er, og skal være, en medlemsorganisasjon. Mange medlemmer og et forbund med høy kompetanse gir god økonomi og politisk tyngde. Det vil derfor alltid være en prioritert oppgave i forbundet å støtte og stimulere vervetiltak.

Samtidig er det viktig at medlemmene får et variert tilbud av aktiviteter for å utvikle sine kunnskaper og oppleve tilhørighet til NSNF som sin organisasjon, slik at de fortsetter som medlemmer. Nye medlemmer må inkluderes i organisasjonen på en god måte, slik at de ikke melder seg ut etter kort tid. For å holde på eksisterende medlemmer må det utvikles tilbud som skiller mellom medlemmer og ikke-medlemmer.

Økt antall medlemmer, økt aktivitet og økte tilskudd fra det offentlige til virksomheten vår stiller store krav til en velfungerende organisasjon, til samarbeidet mellom medlemsforeningene og forbundet sentralt, og mellom styret, administrasjonen og ulike fora.

Aktivitetene i lokallagene er basert på frivillighet, og våre aktive medlemmer legger ned masse flott arbeid. Men det ligger i frivillighetens natur at det er begrenset hvor mye tid de fleste medlemmer har anledning til å bidra med. Det er viktig at man da kan bruke denne tiden mest mulig på faglige aktiviteter og minst mulig på administrasjon og organisasjon. Her har forbundet en viktig rolle med å tilrettelegge gode systemer og utvikle organisasjonen generelt.

Delmål 1: NSNF skal ha en betydelig økning i antall medlemmer. I 2027 bør medlemstallet passere 10 000 medlemmer, det vil si en netto tilvekst på om lag 600 medlemmer per år i perioden.

Delmål 2: Jo mer lokalt tilbudet er, desto lavere terskel er det for å bli medlem og å delta på arrangementer. Det er derfor et mål at medlemmene kan være tilknyttet en forening i nærheten av der de bor. Dette innebærer dialog med våre største foreninger om å skille ut naturlige geografiske områder som egne foreninger når det er lokal interesse for det. Forbundet kan også ta initiativ til å etablere lokale foreninger.

Delmål 3: NSNF skal arbeide for å utvikle det regionale samarbeidet mellom medlemsforeningene. Det vil være tilbud og tiltak som er for omfattende og/eller smale for enkeltforeninger. Dette kan være regionalt samarbeid om større faglige samlinger eller uformelt samarbeid mellom naboforeninger om kurstilbud. Administrasjonen skal bidra til å konkretisere disse mulighetene.

Delmål 4: NSNF skal kunne ta initiativ til og gjennomføre tiltak og arrangementer som er relevante for organisasjonen og medlemmene, men som er for krevende eller smale for enkeltforeningene. Så langt det er mulig skal slike tiltak forankres og gjennomføres i samarbeid med medlemsforeningene.

Delmål 5: Medlemmene skal kunne utvikle sin interesse og oppleve tilhørighet til NSNF som sin organisasjon. NSNF skal ha ulike tilbud til medlemmer og befolkningen i form av turer, møter og kurs på ulike nivåer både om sopp og nyttevekster. Medlemmer må gis fortrinnsrett/fordeler ved deltagelse i foreningenes aktiviteter.

Delmål 6: Medlemsforeningene bør ha egne tilbud for barn og barnefamilier og legge til rette for mangfold og inkludering i alle aktiviteter.

Delmål 7: Samhandlingen mellom NSNFs ulike organisasjonsledd skal styrkes for å oppnå felles mål. Det skal arrangeres ledersamlinger og samling for soppsakkyndigansvarlige hvert år. Det er også et mål å etablere tilsvarende møteplasser for foreningenes kartleggingsansvarlige og nyttevekstsansvarlige.

Delmål 8: Nye medlemsforeninger skal få tilbud om oppstarthjelp fra NSNFs administrasjon.

Delmål 9: Forbundet fortsetter arbeidet med å utvikle gode løsninger som kan forenkle og effektivisere det administrative arbeidet i alle ledd i organisasjonen.

Foto: Ingvill Aarseth

Vedlegg:

Om NSNF som en del av samfunnet

Bak strategiplanene ligger en forståelse av grunnlaget for vår virksomhet og vårt mandat. NSNF er en del av et større bilde, som forandrer seg hele tiden. Det må vi ta hensyn til og ta opp i alle planene våre for å være relevant både for medlemmene og som en samfunnsaktør.

Vi vurderer særlig tre områder som viktige for NSNF:

Generelle samfunnsendringer:

Demografiske endringer, som økende urbanisering, større etnisk og kulturelt mangfold og endringer i befolkningens alderssammensetning er sentrale trekk ved samfunnsutviklingen de senere år, i tillegg til individualisering og kommersialisering. Samtidig har det vært og er en rivende teknologisk utvikling, ikke minst innen digitalisering og IT. Pandemiperioden har tydeliggjort hvor stort potensial denne teknologien har.

Miljø- og klimaendringer:

Naturmangfoldet er utsatt for et sterkt press fra ulike former for menneskelig aktivitet. Et stort antall arter og naturtyper er i tilbakegang og truet. Generelt utgjør arealendringer forårsaket av by- og industriutvikling og et industrielt drevet jord- og skogbruk de viktigste årsakene til presset på naturmangfoldet. Klimaendringer vil også påvirke forbundets aktiviteter. Grensen for utbredelse av arter vil sannsynligvis flyttes nordover og nye invaderende arter vil etablere seg. Sesongen for sanking av både nyttevekster og sopp vil sannsynligvis både kunne starte tidligere og vare lengre, men samtidig bli mer uforutsigbar, med store variasjoner i sesongene. Dette gjør at vi må ha ekstra søkelys på bærekraftig sanking.

Økt interesse for vill og kortreist mat:

Etter en periode med nedgang i de tradisjonelle høstingsaktivitetene har høsting av bær, nyttevekster og sopp stabilisert seg fra 2007. De siste årene har det vært en voksende interesse for nordisk og kortreist mat både blant amatører og profesjonelle, og en gryende bevissthet om naturens råvarer.

Tidligere handlingsplaner:

Strategi 2018-2022 (Vedtatt 2018, revidert 2021)

Illustrasjon: Hermod Karlsen